

Asia

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 8.12.2020

Kokous

Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 08.12.2020

Ministerit keskustelivat joulukuun Eurooppa-neuvoston päätelmäluonnoksesta, jossa käsitellään covid-19-tilannetta, EU:n 2030-päästövähennystavoitteen korottamista, turvallisuutta sekä ulkosuhdekysymyksiä. Keskustelussa painotettiin tarvetta saavuttaa sopu päästövähennystavoitteen korottamisesta. Osa katsoi päätelmäluonnoksen olevan tältä osin tasapainoinen ja sopivalla yleisyyden tasolla. Osa kaipasi lisää yksityiskohtia tavoitteen saavuttamista tukevasta kehikosta. Covid-19-koordinaation osalta esille nostettiin etenkin rokotukset ja niihin liittyvä viestintä. Tiivistä yhteistyötä Yhdysvaltain tammikuussa aloittavan uuden hallinnon kanssa pidettiin tärkeänä. Tarvetta vastata vahvasti ja määrätietoisesti Turkin itäisen Välimeren tilannetta epävakauttavaan toimintaan korostettiin.

Pääneuvottelija Barnier antoi ministereille tilannekatsauksen Ison-Britannian kanssa käytävistä neuvotteluista. Kolme vaikeinta periaatteellista kysymystä – tasavertaiset kilpailuedellytykset, riitojen ratkaisu ja kalastus – on edelleen ratkaisematta. Aika on käymässä vähiin. Keskustelua jatketaan poliittisella tasolla komission puheenjohtaja von der Leyenin ja pääministeri Johnssonin tapaamisessa. Keskustelussa annettiin täysi tuki komissiolle ja korostettiin varautumista kaikkiin vaihtoehtoihin, mukaan lukien sopimukseton ero.

Puheenjohtaja tiedotti ministereitä vuoden 2021 lainsäädäntöprioriteetteja sekä lainsäädäntötyön päätavoitteita ja prioriteetteja toimikaudella 2019–2024 koskevasta prosessista. Neuvoston ja komission puheenjohtajien ja Euroopan parlamentin puhemiehen on määrä allekirjoittaa aiheita koskeva julistus ja päätelmät joulukuun Eurooppa-neuvoston yhteydessä.

Komissio esitteli tuoreen EU:n demokratiatoimintaohjelman. Toimintaohjelmasta ja siihen sisältyvistä aloitteista keskustellaan yksityiskohtaisemmin Portugalin puheenjohtajakaudella.

Muut asiat -asiakohdassa puheenjohtaja kertoi laajentumisasioiden käsittelytilanteesta.

Suomea edusti kokouksessa eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

Joulukuun Eurooppa-neuvoston valmistelu

Puheenjohtaja kävi läpi Eurooppa-neuvoston aiheet. Covid-19-koordinaatio on esillä etenkin rokotteiden ja testausten osalta. Keskeistä on myös EU:n päästövähennystavoitteen korottaminen vähintään 55 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Komissio tulee ensi kesään mennessä esittämään lainsäädäntöehdotuksia tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoite tukee EU:n pyrkimystä ilmastoneutraaliksi vuoteen 2050 mennessä. EU:n on osoitettava globaalia johtajuutta ilmastomuutosta koskien. EU:n täytyy pitää kiinni Pariisin sopimuksen aikataulusta ja toimittaa päivitetty päästövähennystavoite ajoissa YK:lle. Myös yhteistyö Yhdysvaltain uuden hallinnon kanssa on tärkeää. Terrorismin torjunnassa tarvitaan lisäaskeleita. Eurooppa-neuvoston on tarkoitus noteerata myös neuvoston antisemitismin vastainen julistus. Ulkosuhteiden osalta käsitellään tulevaa suhdetta Yhdysvaltain uuteen hallintoon, eteläistä naapurustoa sekä itäisen Välimeren tilannetta ja suhdetta Turkkiin.

Puheenjohtaja totesi myös jatkavansa kovaa työtä ratkaisun löytämiseksi MFF- ja elpymispaketista. Neuvottelut tulevaisuuskonferenssia koskevasta yhteisestä julistuksesta komission ja Euroopan parlamentin kanssa ovat edelleen kesken. Konferenssin johtohahmosta ei ole vielä yhteisymmärrystä.

Komissio (varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič) toivoi jäsenvaltioilta tukea ehdotuksilleen terveysunionin vahvistamisesta. Jotta koronapandemiaa ja tulevia terveysuhkia voidaan torjua tehokkaammin, tarvitaan enemmän EU-tason koordinoitua. Rokotteita ollaan saamassa käyttöön pian. On tärkeää torjua disinformaatiota ja vahvistaa luottamusta rokotuksiin. Myös rokotteiden toimitus kolmansille maille tulee varmistaa koordinoitulla tavalla.

Ilmastomuutoksen osalta on keskeistä päättää vähintään 55% päästövähennystavoitteesta. Komissio on käynyt intensiivisiä konsultaatioita melkein kaikkien jäsenvaltioiden kanssa ja on hyvin perillä jäsenvaltioiden haasteista ja mahdollisuuksista. Komissio pyrkii varmistamaan, että lainsäädännön valmistelussa (Fit for 55 -paketti) laaditaan vaikutustenarviot myös kansallisella tasolla. Reiluuden ja solidaarisuuden näkökulmat tulee huomioida. Päästövähennystavoitteen hyväksymisen jälkeen on mahdollista toimittaa EU:n uusi päästövähennyssitoumus YK:n Pariisin sopimuksen mukaisesti vuoden loppuun mennessä.

Komissio totesi viimeaikaisten iskujen korostaneen tarvetta toimeenpanna jo päätetyt terrorismin vastaiset toimet ja saattaa käsittelyssä olevat lainsäädäntöehdotukset ripeästi päätökseen. Komissio antaa keskiviikkona ehdotuksia terrorismin vastaisen toiminnan tehostamiseksi.

Eurooppa-neuvoston päätelmäluonnoksesta käydyssä keskustelussa painotettiin tarvetta saavuttaa sopu *päästövähennystavoitteen korottamisesta*. EU:n tulee osoittaa ilmastojohtajuutta ja pysyä Pariisin sopimuksen aikataulussa. Keskustelussa tuettiin laajalti vähintään 55% vähennystavoitetta. Osa korosti, että Eurooppa-neuvoston päätelmien tulisi keskittyä olennaiseen (korotettu tavoite ja pääperiaatteet sen saavuttamiseksi), eikä mennä liikaa yksityiskohtiin. Päätelmien ei tulisi ennakoita lainsäädäntöprosessia (komission Fit for 55 -paketti). Osa taas katsoi, että päätelmäluonnos ei ole tarpeeksi yksityiskohtainen tavoitteen toimeenpanoa tukevan kehikon (enabling framework) osalta.

Päivitetyt tavoitteen saavuttamista yhteisesti ja niin kustannustehokkaasti kuin mahdollista korostettiin. Eurooppalaisen teollisuuden kilpailukyky tulee varmistaa. Moni nosti esille kansallisten olosuhteiden ja erilaisten lähtökohtien huomioimisen sekä oikeudenmukaisuuden ja solidaarisuuden. Yksityiskohtaista jäsenvaltio- ja sektoritason vaikutustenarviointia kaivattiin. Huomiota kiinnitettiin myös energiaturvallisuuteen, oikeuteen valita oma energiapaletti sekä teknologianeutraaliuteen.

Esille nostettiin myös metsien ja maatalouden rooli tavoitteen saavuttamisessa. Muutama jäsenvaltio korosti, että nettotavoitteen sijaan kyseessä tulisi olla päästövähennystavoite.

Moni katsoi, että modernisaatorahastoa tulisi kasvattaa. Huomiota kiinnitettiin myös MFF- ja elpymispaketista ilmastotoimiin kohdennettavaan rahoitukseen.

Esille tuotiin myös huolia koskien taakanjakoa (eräät maat korostivat BKT/capita-kriteeriä) sekä päästökaupan laajentamista (liikenne ja rakennukset). Lisäksi esille nostettiin hiilirajamekanismi päästökauppaa täydentävänä toimenä.

Covid-19-koordinaation osalta esille nostettiin etenkin rokotukset ja niihin liittyvä viestintä. Tarvetta varmistaa turvallisten, tehokkaiden ja kohtuuhintaisten rokotteiden tasavertainen saatavuus korostettiin. Tarvitaan myös tehokasta viestintää rokotuksista disinformaation torjumiseksi. EU-koordinaation vahvistamista myös tulevia pandemioita silmällä pitäen painotettiin.

Tarvetta jatkaa määrätietoisesti *terrorismin vastaista työtä* korostettiin.

Tiivistä yhteistyötä *Yhdysvaltain* tammikuussa aloittavan uuden hallinnon kanssa pidettiin tärkeänä. Keskeisinä yhteistyöalueina mainittiin muun muassa ilmastonmuutos, covid-19 ja multilateralismin vahvistaminen.

Tarvetta vastata vahvasti ja määrätietoisesti *Turkin* itäisen Välimeren tilannetta epävakauttavaan toimintaan korostettiin. Keskustelukanavat tulee kuitenkin pitää auki.

Suomi korosti tarvetta saavuttaa Eurooppa-neuvostossa sopu EU:n 2030-päästövähennystavoitteen korottamisesta vähintään 55%:iin, jotta EU voi ilmoittaa korotetun tavoitteensa YK:lle vuoden loppuun mennessä. Eurooppa-neuvoston päätelmät aiheesta tulisi pitää yleisellä tasolla. Ensi kesänä komissio tekee lainsäädäntöehdotukset, joiden pohjalta määritellään tarkemmat keinot tavoitteeseen pääsemiseksi. Ensisijaisesti tavoite tulisi saavuttaa päästöjä vähentämällä. Kaikkien jäsenmaiden on osallistuttava tavoitteen toteuttamiseen. Kansalliset erityisolosuhteet sekä oikeudenmukaisuutta ja solidaarisuutta koskevat näkökohdat on huomioitava. Jäsenmaiden on voitava päättää omasta energialähteiden valikoimastaan ja valita sopivimmat teknologiat. Suomi painotti puheenvuorossaan myös yhteisten arvojen – ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen – johdonmukaista edistämistä unionin ulkosuhteissa.

Komissio (Šefčovič) totesi, että keskustelussa nousi selvästi esille tarve johdonmukaiseen viestintään rokotteista disinformaation torjumiseksi. Ilmastonmuutos on iso haaste, jossa on paljon työtä edessä. Komissio laatii vaikutustenarviointia, jossa tarkastellaan vaikutuksia sekä EU:n että jäsenvaltioiden tasolla.

Puheenjohtaja totesi, että uusi versio Eurooppa-neuvoston päätelmistä jaetaan keskiviikkona.

EU:n ja Ison-Britannian suhteet

Komissio (pääneuvottelija Michel Barnier) antoi ministereille tilannekatsauksen Ison-Britannian kanssa käytävistä neuvotteluista. Neuvottelut keskeytettiin viikonloppuna komission puheenjohtaja von der Leyenin ja pääministeri Johnsonin puhelua varten. Puhelussa todettiin, että vaikka edistystä on saavutettu, keskeisimmissä kysymyksissä – tasavertaiset kilpailuedellytykset, riitojen ratkaisu ja kalastus – on edelleen merkittäviä näkemyseroja. Von der Leyen ja Johnson kehottivat pääneuvottelijoita jatkamaan keskustelua. Maanantaina von der Leyen ja Johnson arvioivat neuvottelujen tilannetta ja totesivat näiden merkittävien näkemyserojen estävän edelleen sopimuksen saavuttamisen. He pyysivät pääneuvottelijoita tiimeineen laatimaan yleiskatsauksen jäljellä olevista näkemyseroista, jotta von der Leyen ja Johnson voisivat keskustella niistä fyysisessä tapaamisessa Brysselissä lähipäivinä.

Barnier totesi, ettei tapaamisen ajankohtaa ole vielä vahvistettu. Barnier on osaltaan tehnyt kaikkensa sopimuksen saavuttamiseksi, mutta pääneuvottelijoiden tasolla siinä ei valitettavasti ole onnistuttu. Ratkaisuja yritetään vielä löytää poliittisella tasolla. Komission ovi on aina auki. Se on pysynyt rauhallisena ja kohteliaana puolustaen samalla EU:n intressejä neuvottelumandaatin mukaisesti. Barnier korosti substanssin olevan aikataulua tärkeämpää. EU haluaa sopimuksen, mutta lopputulos ei saa vaarantaa sisämarkkinoiden toimintaa tai tasapuolisten kilpailuedellytysten toteutumista.

Barnier korosti, että aika on käymässä vähiin. On varauduttava myös sopimuksettomaan tilaan. Siirtymäkauden päättymisen tarkoittaa joka tapauksessa suuria muutoksia EU:n ja Ison-Britannian välillä.

Komissio (varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič) kertoi erosopimuksen täytäntöönpanon tilanteesta. EU–UK-sekakomitean puheenjohtajien tapaamisessa maanantaina 7.12. saavutettiin periaatteellinen yhteisymmärrys erosopimuksen, mukaan lukien Irlantia ja Pohjois-Irlantia koskeva pöytäkirja, täytäntöönpanoa koskevista asioista. Yhteisymmärrys saavutettiin myös päätöksistä, jotka sekakomitean on tehtävä ennen 1.1.2021, esimerkiksi koskien EU:n läsnäoloa Pohjois-Irlannissa. Näiden molemminpuolisesti sovittujen ratkaisujen vuoksi Iso-Britannia peruuttaa sisämarkkinalakinsa kiistellyt lausekkeet 44, 45 ja 47 eikä sisällytä vastaavia säännöksiä verolakiin.

Käydyssä keskustelussa Barnierin esittämä toimintalinja sai jäsenvaltioiden yksimielisen tuen. Sopimus halutaan, mutta ei hinnalla millä tahansa. Avoimia ja tasapuolisia kilpailuedellytyksiä korostettiin. Sisämarkkinoiden toimintaa ei tule vaarantaa. Myös kalastukseen ja riitojenratkaisuun on löydettävä toimiva kompromissi. Jäljellä oleva aika on hyödynnettävä tasapainoisen sopimuksen saavuttamiseksi. Samalla on tehostettava varautumista sopimuksettomaan eroon. Erosopimuksen täytäntöönpanossa saavutettua edistystä pidettiin positiivisena. Erosopimuksen täysimääräisen täytäntöönpanon korostettiin olevan edellytys tulevalle suhteelle.

Suomi antoi komissiolle täyden tukensa. Neuvotteluja tulee jatkaa. Haluamme sopimuksen, mutta emme hinnalla millä hyvänsä. Oikeuksien ja velvollisuuksien on oltava tasapainossa. Aika on käymässä vähiin. Suomessa tarvitaan vihreä valo eduskunnalta, eikä se onnistu yhdessä yössä. On varauduttava kaikkiin vaihtoehtoihin, mukaan lukien sopimukseton tila.

Barnier totesi komission varmistavan, että jos sopimukseen päästään, teksti on välittömästi jäsenvaltioiden, mukaan lukien niiden parlamentit, käytettävissä. Komissio on myös valmis tehostamaan varautumista sopimuksettomaan tilaan. Sisämarkkinoiden toiminnan turvaaminen on olennaista. Tulevaisuutta ei voi uhrata nykyhetken takia. Sopimuksen laatu on aikataulua tärkeämpi.

Puheenjohtaja totesi ministerien ottavan tilannekatsauksen tiedoksi. On tehtävä kaikki mahdollinen tasapainoisen sopimuksen aikaansaamiseksi. Keskustelu osoitti jäsenvaltioiden tukevan komissiota yksimielisesti. Samalla esitettiin huolta vähäisestä edistyksestä ja painotettiin tarvetta varautua kaikkiin vaihtoehtoihin.

Lainsäädäntötyön suunnittelu

Puheenjohtaja ja komissio (varapuheenjohtaja Maroš Šefčovič) esittelivät lyhyesti komission, neuvoston ja Euroopan parlamentin yhteistä julistusta vuoden 2021 lainsäädäntöprioriteeteista sekä yhteisiä päätelmiä koskien lainsäädäntötyön pää tavoitteita ja prioriteetteja nykyisellä toimikaudella (2019–2024). Julistuksen ja päätelmien tavoitteena on suunnata poliittista huomiota keskeisimpiin lainsäädäntöaloitteisiin ja -tavoitteisiin. Ne eivät ennako i käytännön lainsäädäntötyötä yksittäisten aloitteiden osalta.

Asiakirjat on hyväksytty neuvoston kirjallisella menettelyllä. Neuvoston ja komission puheenjohtajien ja Euroopan parlamentin puhemiehen on määrä allekirjoittaa julistus ja päätelmät joulukuun Eurooppa-neuvoston yhteydessä.

EU:n demokratiatoimintaohjelma

Puheenjohtaja totesi neuvoston tarkastelevan komission viime viikolla julkistamaa EU:n demokratiatoimintaohjelmaa tarkemmin lähikuukausina. Saksan puheenjohtajakaudella on myös valmisteltu neuvoston päätelmät resilienssin vahvistamisesta ja hybridiuhkiin vastaamisesta sekä vapaasta ja moniarvoisesta mediasta.

Komissio (varapuheenjohtaja Jourova) esitteli tuoreen demokratiatoimintaohjelman. Jourova totesi, ettei demokratiaa voi pitää itsestäänselvyytenä. Viime vuosina ääriliikkeet ovat vahvistuneet, vaaleihin on yritetty vaikuttaa ja manipuloiva tiedonvälitys ja toimittajien uhkailu ovat lisääntyneet.

Toimintaohjelmassa on otettu laaja näkökulma demokratiaan. Keskeistä on kansalaisten aktiivinen osallistuminen. Heidän on voitava tehdä valintoja vapaasti ilman manipulaatiota. Ohjelmassa esitetään toimia 1) vapaiden ja rehellisten vaalien edistämiseksi, 2) tiedotusvälineiden vapauden vahvistamiseksi ja 3) disinformaation torjumiseksi. Toimintaohjelmasta ja siihen sisältyvistä aloitteista keskustellaan yksityiskohtaisemmin Portugalin puheenjohtajakaudella. Jourova viittasi myös komission hyväksymään perusoikeuskirjan soveltamisen tehostamisstrategiaan sekä toimielinten yhteisen avoimuusrekisterin valmistelussa saavutettuun edistykseen.

Asiakohdassa käytetyissä puheenvuoroissa kiiteltiin komissiota demokratiatoimintaohjelmasta ja laajemmin työstä yhteisten arvojen edistämiseksi. Esille nostettiin covid-19-pandemian aikainen disinformaatio muun muassa rokotuksiin liittyen.

Suomi toivotti tervetulleeksi komission kokonaisvaltaisen lähestymistavan osallistuvan demokratian kehittämiseen. Toimintaohjelman kolme pilaria muodostavat vakaan pohjan tulevalle työlle. On tärkeää vahvistaa hybridiuhkien vastaisia toimia ja resilienssiä, suojella demokraattisia instituutioita ja kansalaisyhteiskuntaa, vahvistaa yksilöiden kapasiteettia sekä varmistaa median vapaus ja monimuotoisuus. Demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien turvaaminen on tulevaisuuden kannalta keskeistä.

Muut asiat

Puheenjohtaja tiedotti ministereitä laajentumisasioiden käsittelytilanteesta. Puheenjohtajan suureksi pettymyksiä konsensusta Albaniaa ja Pohjois-Makedoniaa koskevista neuvottelukehyksistä sekä neuvoston laajentumispäätelmistä ei ole saavutettu. Tarvitaan pragmaattista lähestymistapaa jäljellä olevien kahdenvälisen kysymysten ratkaisemiseksi Bulgarian ja Pohjois-Makedonian välillä. Puheenjohtaja jatkaa tukeaan ratkaisun löytämiselle.

Komissio (komissaari Olivér Várhelyi) jakoi puheenjohtajan pettymyksen. Komissio ymmärtää kahdenvälisiin suhteisiin liittyviä herkkyyksiä, mutta toivoo, että niihin löydetään pian pragmaattisia ratkaisuja. EU:n on pidettävä kiinni siitä, mitä maaliskuussa 2020 luvattiin. On pidettävä mielessä myös laajempi kokonaiskuva Länsi-Balkanin maiden eurooppalaisesta perspektiivistä.

Bulgaria selitti omaa näkökulmaansa asiaan.

Käytetyissä puheenvuoroissa kiitettiin puheenjohtajaa ja komissiota kovasta työstä asian edistämiseksi sekä painotettiin tarvetta löytää ratkaisu pian. Tuleva puheenjohtajavaltio Portugali totesi valmiutensa edistää asiaa omalla puheenjohtajakaudellaan.

Puheenjohtaja korosti laajentumisprosessin keskeistä merkitystä EU:lle ja Länsi-Balkanin maille. On löydettävä kompromissi, joka on kaikkien osapuolten hyväksyttävissä.

Suomen edustajat

Ministeri Tuppurainen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	brexit, Eurooppa-neuvosto, ilmasto, koronavirukset, laajentuminen, terrorismi, toimielinten väliset suhteet, ulkosuhteet, YAN Yleisten asioiden neuvosto, vaalit
Hoitaa	OM, SM, STM, UM, VNK

Tiedoksi	ALR, EUE, LIIVI, LVM, MMM, OKM, PE, PLM, SP, TEM, TK, TPK, TULLI, VH, VM, VTV, YM
----------	---
